

Ε

ε! κλητ. επιφ., ε! π.χ. *έ! Γιώργη έλα*, [αρχ. έα].

έβα! επιφ. που εκφράζει απορία, αγανάκτηση, αμάν πια, *έβα κι συ, ούλου τα ίδια λες*,
 **[ε! + αρχ. βᾱ > έβα!].

έβαζα, -ξα· τύποι των ρ. *βάζου 1/βάχνου*.

έβανα· έβαλα, αόρ. του ρ. *βάζου 2*.

έγκυα, η· έγκυος, [αρχ. έγκυος].

έδουνα, έδουσα· τύποι του ρ. *δίνου*.

έζγιαζα, -σα· τύποι του ζ(υ)γιάζου.

Έζιοβα, η· αλλ. *Έζ(ι)βα*, δεσ *Νιζβά*,

έζλιγα, -ξα· τύποι του ρ. *ζιάου*.

-έθκουσ, -έθκια/-έθκ(η), -έθκου· -έδικος, δεσ και *-ίθκουσ*, π.χ. *σαντέθκουσ*.

εί! κλητ. επιφ., ε!, *εί! έλα αγλήγουρα*, [ε!].

ειδιμής· ειδεμή, [αρχ. φρ. *εί δὲ μή*].

ειδουποιάου, -ώ· ρ., *ειδουποιούσα, -ποι(η)σα, -ποιήθκα*, ειδοποιώ, [αρχ. *είδοποιῶ*].

εικονίσματα, τα· οι εικόνες, η θρησκευτική πομπή κατά την οποία περιφέρονται οι εικόνες και αναπέμπονται δεήσεις, για να σταματήσει κάποιο κακό (ανομβρία, επιδημία, κλπ.) ή για να τιμηθεί η μνήμη κάποιου γεγονότος, [αρχ. *εικών*].

-είκουσ· δεσ *-αίκουσ*.

είμι· ρ., παρ. *ήμαν/ήμαμ*, είμαι, *ήμαμ στου χουράφ(ι)*, με τις λ. *εγώ, εδώ*, προφέρεται μονολεκτικά, *γώ(ει)μι = εγώ είμαι, δώ(ει)μι = εδώ είμαι*, [αρχ. *είμι > είμαι*].

-έλι(ι)· -έλι, υποκ. κατ., δεσ και *-ρέλι(ι)*, π.χ. *πιδαρέλι(ι)*.

έλια· για, μόνο για, *έλια να γέν(ει) του θκο τ' = για/(μόνο για) να γίνει το δικό του*, [ε! + για 1. και γ > λ].

έλιγκας, ο· έλικας αεροπλάνου, [αρχ. *έλιξ*].

Έλλην(οι), οι· Έλληνες, [αρχ. *Έλλην*].

έλληνοκρατία, η· η πολιτική κατάσταση στην περιοχή μετά την απελευθέρωση, [όπως *τουρκοκρατία, ενετοκρατία*].

-έλου· κατ. θηλ., π.χ. *γκαβέλου*.

έλτσα· έλυσα, αόρ. του ρ. *λύνου*.

εμ· 1. μόριο συγκατάβασης, *εμ, ας έρτ(ει) τι να κάνουμι*, [από τη φρ. *ε̇ μά*].

2. ο σύνδ. και, *εμ φταί(ει), εμ βρίζ(ει)*, [τουρ. *hem*].

εμά· δικά μας, σε φρ. από παιχν., *τα τρία τέσσερά μας, τα πέντι έζ(ι) εμά μας*, (από το παιχν. *τα ένα μας τα δυο μας*), [αρχ. αντ. *έμός, έμή, έμὸν > πληθ. ουδ. έμά*].

έμιλι· ρ., έμελε, παρ. του *μέλι(ει)*.

έμουρφουσ, -φ(η), -φου· όμορφος, [αρχ. *εὔμορφος*].

έμπδηξα· πήδηξα, αόρ. του ρ. *μπδάου, -ω*.

έμπλουζα, έμπλουγα· τύποι του ρ. *μπλώχνου*.

ένα λεπτό κρεμμύδι· ομαδ. παιχν. μικρών κοριτσιών, στο οποίο το κέφι το δημιουρ-

- γούσαν το τραγούδι που λεγόταν και το διάλεγμα των παιδιών που περνούσαν από τη μία ομάδα στην άλλη, στη Νιγρ. αλλ. *γκέο παγκέο ή ένα λευκό κρεμμύδι*.
ένα λευκό κρεμμύδι· στη Νιγρ. το παιχν. *ένα λεπτό κρεμμύδι*.
ένα τι· κάτι τι, *ένα τι θέλ(ει) του κουφίν(ι) να γιουμώσ(ει)*.
-ένιους, -ένια, -ένιου· κατ. που δηλώνει προέλευση, προορισμό, ιδιότητα, π.χ. *χουματένιους, νηματένια, κιαρατένιου*.
ένισ(η), η· ένεση, [αρχ. έν + ἴημι > ένίημι > ένεις].
ένους· επίρρ., μόλις πριν από λίγο, *ένους ήρτι τέτα σ'* = μόλις πριν από λίγο ήρθε η θεία σου, δες και *όνους*, [αρχ. ένος, (... τὸ πρότερον και παρεληλυθὸς δηλοῖ)].
εντικούλια· έντεκα, από το παιχν. *τα ένα μας τα δυο μας*.
έντσα, έντσι· δες *ντόνου* και *ντό(ει)ς*· ενώ είναι τύποι αορ. του ρ. *ντόνου*, χρησ. και με τη σημ. του μπλέκω σε μεελάδες, μου τυχαίνει κάτι κακό, **[οι ομόηχοι τύποι του μέλλ. *ντό(ει)ς* (< τυχαίνω) και *ντό(ει)ς* (< *ντόνου*) οδήγησαν και στη χρήση των τύπων του αόρ. *έντσα, έντσι* του *ντόνου* με διπλή σημ., του ντόνω και του κακοτυχαίνω].
έξτρα πρίμα· πράγμα ή κατάσταση πρώτης ποιότητας, *έχουμι καπνό έξτρα πρίμα, πέρασαμι έξτρα πρίμα*, [λατ. extra + λατ. primo].
έου· επιφ. που ακούγεται στη *σούρμπα* της Νιγρίτας.
επ!· επιφ. για σταμάτημα, όπως το *οπ!*
έπαντο· λ. γνωστή από τα δημ. τρ., *έπαντο την κούνια έπαντο και γω*, (Ν.Π.γ' τρ. 683.0), **[παραφορά του ρ. απαντώ, με τη σημ. του ανταποδίδω, ξανασπρώχνω].
επίσια μέρα· επίσημη ημέρα· *ανήμερα την Πασκαλιά και μια επίσια μέρα*, (Ν.Π.γ' τρ. 363.7), [αρχ. επίσημος + ημέρα].
εποίκα· λ. γνωστή μόνο στα δημ. τρ. (Νιγρ.), *έκανα, τι κακό σ' εποίκα γω*, (Ν.Π.γ' τρ. 271.0), [αρχ. ποιῶ > πεποίηκα].
ερ, έρε, έρα· κλητ. επιφ., ε! βρε, *έρα Γιώργη κάτσι καλά*, δες Ν.Π.γ' τρ. 49.0 και 456.0, [ε! + ρε/ρα].
έριψα· αναγνωρίζεται ως αόρ. του ρ. *ρέω ή ρέβω*, αδυνάτισα υπερβολικά, δες *χύνουμι*, [αρχ. ῥέω > ῥορευσα].
έρμους, -μ(η), -μου· δύστυχος, έρημος, αφύλαχτος, δες πρμ. 48, [αρχ. ἔρημος].
έρχουμι· ρ., *έρχουμαν/ήρχουμαν, ήρτα/ήρθα*, έρχομαι, μέλλ. διαρκείας *θα έρχουμι*, στιγμιαίος *θα έρτου/ρτω/ρθω/ρθώ*, να μην αρθώ, πρ. *έρχουν/ήρχουν* = έλα, *ιλάτι* = ελάτε, δες πρμ. 144, *θα ρθεις/ερτς/ρτς να σι διω*; δες πρμ. 95, [αρχ. ἔρχομαι].
έσ(η)κουνα, -σα· τύποι του ρ. *σ(η)κώνου*.
-έσινα· κατ. προσων. γυναικών, από τα προπαροξύτονα ον., προσων. ή επών. των ανδρών τους, π.χ. *Άγγιλης > Άγγιλέσινα*.
έσκζα, έσκα· τύποι των ρ. *σκάου, σκω, σκίζου*.
-έσσα· κατ. θηλυκών, π.χ. *γιατρέσσα, φαρμακουποιέσσα*.
έστινα, έστσα· τύποι του ρ. *στήνου*, δες πρμ. φρ. 27.
έστριχα, -ξα· τύποι του ρ. *στρέχου*.
έτλιγα, -ξα· τύποι του ρ. *τλίγου*.
έτρουα· έτρωγα, παρ. του ρ. *τρώου*, δες αίν. 8.
έτσιαια· {-ια-ια}, έτσι δα, έτσι ακριβώς, έτσι για, [έτσι + για 3].
έτσ(ι)-έτσ(ι)· με έναν συγκεκριμένο τρόπο, που εννοεί ο ομιλητής και τον γνωρίζει

ο συνομηλητής, αλλά παραλείπεται για λόγους συντομίας ή αδυναμίας ακριβούς περιγραφής, *μι του έτσ(ι)-έτσ(ι) μπίτσι του καπνό* = με συναγωνισμό, με υποσχέσεις κλπ. τελείωσε ο καπνός, [αρχ. οὕτωςι > μσν. έτσι].

έχσα: έχυσα, αόρ. του χύνου.

έφαα: έφαγα, αόρ. του ρ. τρώου, *μι τα παρτάλια των έφαι*.

έφιγξα: φώτισα, αόρ. του ρ. φέγγου.

έφκα: έφυγα, αόρ. του ρ. φεύγου, δεσ δ.δ. 1 στχ. 3.

έφριξα: τρώμαξα, αόρ. του ρ. φρίττω.

έφσυξα: φύσηξα, αόρ. του ρ. φσάου.

έφτια: {-φτι-α}, έφταιγα, παρ. του ρ. φταίου.

έφτσα: έφτυσα, αόρ των ρ. φτάου, φτύνου.

έχασι μπάμπου τα κλειδιά: παιχν. στο οποίο έψαχναν για να βρουν ένα μικρό δεματάκι κρυμμένα ξυλαράκια· έψαχνε μια ομάδα παιδιών ή ένα παιδί, ανάλογα με την παραλλαγή που παιζόταν, ενώ οι άλλοι επαναλάμβαναν τραγουδιστά τη φράση *έχασι μπάμπου τα κλειδιά κι κόμα δεν τα βρήκι*, [μπάμπου + κλειδί].

έχια, τα· η περιουσία, το «έχειν», *να του χαρίσω τη ζωή και τα έχια πο 'χω*, (Ν.Π.γ' τρ. 423.6), [έχου].

έχου: ρ., παρ. *είχα*, έχω, δεσ πρμ. 16, πρμ. φρ. 5 και λ.γ. 25, [αρχ. έχω].

έχου δυο πουλάκια: παιχν. για μικρά παιδιά, στο οποίο ένας μεγάλος παίχτης έκρυβε και επανεμφάνιζε δυο μικρά χαρτιά που είχε κολλημένα στα νύχια των χεριών του.

έχριζα, έχρισα: τύποι των ρ. χράου, χρω, χρίζου.

έχσα: έχυσα, αόρ. του χύνου, *του έχσα του νιρό καταή*.

έχσ(ι)μου, το· το να έχει κάποιος κάτι, το έχειν, *άμα πούμι για του έχσ(ι)μου, θέλου να έχου...*, [έχου].